



УДК 340.11+342.7:004

DOI <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i6.2262>**О. Тихомиров,**кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії Служби безпеки України

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ПЛЮРАЛІЗМУ ПРАВОРОЗУМІННЯ

Постановка проблеми. Наш час наповнений різноманітними досить значними і своєрідними суспільними перетвореннями, що суттєво розширюють життєві горизонти кожної людини, формуючі нові потреби, надаючи нові можливості їх задоволення, але, водночас, створюючи безліч нових ризиків, зокрема й тих, що можуть створювати перешкоди або погіршувати реалізацію фундаментальних прав людини в нових умовах соціального життя.

Чи не найпотужнішою тенденцією стрімких соціальних перетворень стала інформатизація, яка сьогодні, з одного боку, сама набула глобальних масштабів, а з іншого – прискорила глобалізацію інших сфер соціального життя, зокрема й сфери права. Нові формати існування людської цивілізації – інформаційне суспільство, глобальне інформаційне суспільство привнесли й нові загальноновизнані ціннісні орієнтири, пов'язані з інформацією і знаннями та необхідністю забезпечення вільного і всезагального доступу до них.

Очевидно, що такі поповнення на ціннісно-орієнтаційному рівні у провідних суспільствах сучасної людської цивілізації одночасно відбуваються і в правовій площині. Право як феномен та усі його прояви, зокрема права людини, вбирають у себе інформаційні новації соціального життя, доповнюються новими інформаційними компонентами, які нерідко вимагають нестандартних підходів до побудови юридичних забезпечуваль-

них механізмів, що не можливо без глибокого наукового осмислення як на рівні загальної теорії права, так і галузевими правовими науками, передусім інформаційним правом.

Стан дослідження проблеми. Дискусія щодо прав людини та праворозуміння у правовій науці із ряду вічних, очікувати її завершення не варто. Напевно жоден з видатних теоретиків та філософів права, які не потребують додаткового представлення, у свій час не оминув увагою цієї дискусії у тому чи іншому контексті. Таким чином у сучасній правовій науці закріпився плюралізм праворозуміння, який збагачує знання про право та має виступати методологічним базисом осмислення усіх правових явищ.

Не применшуючи вкладу інших, серед українських вчених, які сприяли утвердженню плюралістичних засад праворозуміння в українській правовій науці можна згадати С.Д. Гусарева, М.І. Козюбру, А.М. Колодія, О.М. Костенка, В.В. Лемака, С.І. Максимова, Ю.М. Оборотова, Н.М. Онищенко, О.В. Петришина, П.М. Рабіновича, О.Д. Тихомирова, М.В. Цвіка.

Звісно, уявлення про інформаційні компоненти права, або ж інформаційно-правові явища, будуть з часом поглиблюватися. Наразі у вітчизняній юриспруденції дослідження інформаційних прав людини тільки розгортаються і відбуваються переважно в площині пошуку дефініцій, термінологічних та структурних осо-



бливостей, встановлення співвідношення з фундаментальними правами людини та з правом на інформацію. Таким аспектам у своїх дослідженнях приділяли увагу як фундатори вітчизняної науки інформаційного права – О.А. Баранов, К.І. Беляков, В.М. Брижко, Р.А. Калюжний, І.В. Арістова, А.І. Марушак, В.С. Цимбалюк, Т.А. Костецька, О.В. Кохановська, – так і дослідники, які безпосередньо зацікавилися тематикою інформаційних прав, зокрема П.П. Войтович, О.О. Золотар, К.Р. Калюжний, В.А. Ліпкан, Ю.Є. Максименко, О.О. Одінцова, В.В. Ткаченко, Н.І. Ткачук.

Утім, процеси інформатизації та відповідних правових змін не припиняються і потребують продовження осмислення інформаційних прав людини як фундаментальної правової цінності інформаційного суспільства з різних позицій.

Метою статті є виявлення феноменологічних, ціннісних, структурних, функціональних проявів інформаційних прав людини крізь призму варіативності сучасного праворозуміння.

Виклад основного матеріалу. Ще в першій половині ХХ століття Б.О. Кістяківський наголошував на незрівнянній суперечливості теорій у науці про право і запропонував визначити його багатоаспектно. Хоча дискусії щодо розуміння права точаться і зараз, в сучасній правовій науці, зарубіжній і вітчизняній, спостерігається відмова від намагання знайти єдине універсальне визначення праву. Французький правознавець Норбер Рулан пояснює це тим, що «право – це процес інтелектуальної кваліфікації, а не реальний об'єкт, наданий апіорі природою» [1, с. 30]. Подібні підходи набули широкої підтримки, особливо в західному загальнотеоретичному правознавстві, та, на противагу універсальності, орієнтують на багатогранність права як феномену. Тому плюралізм розу-

міння права продовжує утверджуватися і стає методологічною засадою осмислення усіх правових явищ. Як наслідок, сучасне праворозуміння орієнтується на множинність правової реальності – її вияв у суб'єктах і нормах права, правах і обов'язках, правосвідомості і культурі, реалізації права тощо. Очевидно, що в умовах активного розвитку інформаційного суспільства усі компоненти та прояви правової реальності піддаються певним змінам не тільки формального, а й більш глибинного сутнісного характеру.

У феноменологічному ракурсі, пізнання сутності права пов'язане з виділенням його ідеальної основи – «ейдосу», який відтворює іманентний стан буття, вирізняє право серед явищ соціальної дійсності, зокрема серед інших соціальних регуляторів. Права людини у тому значенні, яке їм надається сьогодні, зокрема як першоджерела права, із впевненістю можна віднести до «ейдосу» права. Отже, будь-які зміни прав людини, зокрема їх інформаційний розвиток, мають сприйматися, оцінюватися і осмислюватися саме як сутнісні перетворення права. Згідно із цією ідеєю інформаційні права людини, якщо вже вони набули реальної цінності та можливостей реалізації, є логічним розвитком сутності прав людини в інформаційному суспільстві.

Проте проблема осмислення інформаційних прав людини зумовлена не тільки плюралізмом розуміння права як явища, а й багатозначністю сприйняття самих прав людини в межах цього плюралізму – в моральному чи юридичному вимірі, у взаємозв'язку з державою і нормами права, у співвідношенні з правами громадянина, в контексті впливу на право, і навпаки, багатьох інших чинників, передусім політичних, культурних, ідеологічних. Осягненню такого спектру кореляцій і варіацій прав людини безумовно сприятимуть антропологічні підходи у праворозумінні.



Навіть в уявленнях про те, які права вважати саме правами людини, єдності немає. Ключова проблема тут пов'язана з виділенням категорії «фундаментальні права людини», якою акцентуються права, належні людській істоті від її природи і з народження. Вважається, що такі права походять з особистісної сфери людини, є невідчужуваними й відбивають передусім виміри свободи й гідного життя, наприклад, право на життя, право на особисту недоторканність.

Утім, це не означає незмінюваності фундаментальних прав людини. Вони дійсно є першоджерелом права, ядром ідеї прав людини в цілому. Але засади соціальної організації в різні часи, в різних умовах не були однаковими. З розвитком уявлення про гідне життя ускладнюються, доповнюються новими невід'ємними змістовими елементами, якими у наш час є інформаційні блага. Тому в антропологічному аспекті іманентність змісту фундаментальних прав людини логічно розглядати на конкретному етапі еволюції людства, а сьогодні, – в умовах глобального інформаційного суспільства, з його життєво важливими інформаційними цінностями й потребами й своєрідною інформаційною культурою, що знаходять своє відбиття в засадничих елементах правової реальності.

Так, у 1946 році, ще до прийняття Загальної декларації прав людини, резолюцією Генеральної Асамблеї ООН свобода інформації (*freedom of information*) була названа фундаментальним правом людини (*fundamental human right*), що являє собою критерій всіх видів свободи, які захищаються ООН [2]. Цим документом на світовому рівні де-факто було визнано початок епохи безпрецедентної інформаційної зумовленості ключових засад людського життя. Де-юре особливості й застереження щодо прав людини в умовах стрімкого поширення інформаційно-кому-

нікаційних технологій набули обрисів у Женевській декларації принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання у новому тисячолітті» (2003 рік), у розробленій Комітетом експертів Ради Європи з інформаційного суспільства Декларації Комітету міністрів із прав людини та верховенства права в інформаційному суспільстві (2005 рік), у резолюції Ради з прав людини Генеральної Асамблеї ООН щодо заохочення, захисту і здійснення прав людини в Інтернеті (2012 рік) та інших міжнародних документах [3; 4; 5].

Ідеї, закладені в цих документах, ведуть до того висновку, що інформаційні права людини є досить складним результатом правового поступу, детермінованого реаліями сучасного інформаційно залежного життя – різновекторними (нерідко хаотичними) потоками інформації, глобальними комунікаціями, динамічними технологіями, інформаційними трансформаціями світоглядних і культурних засад людської цивілізації тощо. І тому від визнання і належної юридизації інформаційних прав в інформаційному суспільстві визначально залежить реалізація багатьох прав людини, зокрема й фундаментальних.

Тут, саме в контексті глибинної кореляції з інформаційним суспільством, виявляється поліаспектна дуальність функціонального значення інформаційних прав людини. Її можна розглядати в системі прав людини в цілому, в структурі можливостей, що становлять конкретне право людини, в контексті поколінневої (генегаційної) концепції прав людини, в системі соціальних благ тощо. У кожному з ракурсів інформаційні права можуть відігравати як засадничу роль – фундаментальне значення, так і мати допоміжний, розвивальний чи забезпечувальний характер щодо інших прав, їх груп чи компонентів – інструментальне значення.

Наприклад, одне з визнаних фундаментальних прав – право на сво-



боду вираження поглядів у своїй ідеї має інформаційний зміст – являє собою інформаційну свободу людини, яка є невід’ємною властивістю гідного життя. У цьому разі можна говорити про власну інформаційну природу, тобто це право є інформаційним по суті й завжди таким було, хоча й не називалося інформаційним.

Або ж дотримання права на повагу до особистого життя, що захищається ст. 8 Європейською конвенцією з прав людини, нині неможливе без його новітніх компонентів – «інструментальних» прав, що забезпечують приватність людини в процесі автоматизованої обробки персональних даних (право на доступ до свої даних, право бути забутих, право на обмеження обробки даних тощо). Доказом тому є численні рішення Європейського суду з прав людини із цього приводу й істотне посилення окремого напрямку міжнародно-правового регулювання – захисту персональних даних. Його формалізацією в європейському правовому просторі сьогодні є Загальний регламент захисту даних ЄС (*General Data Protection Regulation (GDPR)*), який деталізує відповідні права та вимоги до юридичних механізмів їх забезпечення [6].

Якщо ж розглядати інформаційні права людини в контексті концепції поколінь, не вдаючись у цій публікації до спроб встановлення безпосередніх зв’язків конкретних інформаційних прав з правами людини кожного з поколінь, оскільки такі розвідки вже здійснювалися раніше [7], варто зазначити, що найчастіше інформаційні права людини, як права новітні, асоціюються дослідниками з правами третього покоління, приміром «право на доступ до інформаційних мереж та електронних послуг», «право на суспільну комунікацію» [8, с. 136]. Причиною тому, по-перше, природні властивості інформаційних прав, реальне здійснення яких кожною людиною вимагає водночас колективних зусиль, міжнародної співпраці,

чим забезпечується базисне середовище інформаційного суспільства – спільний безпечний інформаційний простір з рівним доступом до інформаційних ресурсів. А по-друге, особливості ідеї прав третього покоління, які здебільшого не мають юридичного визначення і слугують орієнтирами забезпечення й захисту прав людини перших двох поколінь в нових умовах. Тому права третього покоління слід розглядати як результати «процесів історичної безперервності та зміни, а також як предмет кумулятивного досвіду» [9].

Саме такими є інформаційні права, визначені концептуально, – як засади існування глобального інформаційного суспільства. Вони важливі для його стійкості, мають бути забезпечені повсюдно та стимулювати розвиток кожної людини [10]. Тобто такі права утворюють певний ціннісний, світоглядний і правовий базис, а тому, навіть не будучи фундаментальними в традиційному значенні прав людини, у функціональному аспекті, можуть вважатися фундаментальними для інформаційного суспільства. Водночас згідно із загальною ідеєю прав людини третього покоління, інформаційні права, що належать до нього, щодо прав людини першого й другого поколінь, а також більш загальних прав третього покоління, можна розглядати в інструментальному аспекті.

Йдеться, зокрема, про право на доступ до інформації і знань та право на інформаційну безпеку, які по суті є похідними від таких прав як право на мир і безпеку, на здорове довкілля, на сталий розвиток. Подібні права людини сьогодні пропонують об’єднати в окрему групу – права людства (*rights of humanity*) через їх відмітну властивість – вони «повинні бути гарантовані кожній особі, але можуть реалізовуватись тільки усіма» [11, с. 31].

Виходячи з наведеного вище, можна констатувати, що унікальна природа інформаційних прав зумовлює



їх специфічну інтегрованість в системі прав людини:

– по-перше, як компонентів окремих прав людини, що забезпечують можливості їх ефективної реалізації в інформаційному суспільстві (інструментальне значення);

– по-друге, як відносно самостійних новітніх інформаційних прав людини, як сучасних ціннісних правових орієнтирів (фундаментальне значення для інформаційного суспільства);

– зрештою, як визнаних прав людини, які з моменту свого виникнення мають природний інформаційний зміст, але до введення категорії «інформаційні права» такими не називалися (фундаментальне значення в системі прав людини).

Повертаючись до сприйняття інформаційних прав людини крізь призму сучасного праворозуміння, із властивою йому плюралістичністю, інтегративністю, варто звернутися до дефініції прав людини, запропонованої М.І. Козюброю: «права людини – це визнані світовим співтовариством блага й умови життя, яких може домагатися особа від держави і суспільства, в яких вона живе, та забезпечення яких реально в умовах досягнутого людством прогресу» [12, с. 50]. Тут видатний український правник наголошує на розумінні прав людини не як суто можливостей, що без належного ставлення нерідко залишаються номінальними, а на їх реальній цінності як певного блага, підкріпленого спроможністю людини вимагати його забезпечення.

Такий підхід є відбиттям природно-правової доктрини, яка становить базис сучасної юриспруденції. Вихідні її положення – природні невідчужувані права людини, справедливість, рівність, свобода, гідність, а також зумовленість цих гуманістичних ідеалів самою природою людини та незалежність від держави і різниці в соціальних умовах.

В інформаційному суспільстві зазначені моральні й правові цінності

у своїй основі залишаються незмінними, але набувають нових проявів і масштабів цих проявів, з якими людство раніше не стикалося. Саме тому документи ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи про інформаційне суспільство у своїх перших рядках завжди наголошували на людиноцентричності, необхідності розвитку людини, інформаційній автономії особистості, що загалом маю підвищувати якість життя кожної людини й людства в цілому.

Так, повноцінна свобода в інформаційному суспільстві виявляється не тільки в її традиційних вимірах, а й в широкому залученні кожної людини до комунікацій, інформаційних обмінів, доступності інформаційних технологій і ресурсів, можливостях самовираження «он-лайн». Проблема досягнення рівності зумовлюється подоланням нової форми соціальної диференціації – так званої «цифрової нерівності» (*digital divide*), забезпеченням якості і доступності Інтернету та інших технологічних здобутків інформаційного прогресу. Життя в мережі, *on-line* або віртуальне життя, нерідко анонімне, із своєю свободою, сприяє формуванню «віртуальної особистості», що чинить істотний вплив на реальність та виводять на новий рівень проблеми соціалізації, самоідентифікації та гідності людини.

Окрім того, інформаційні трансформації змінюють саму людину – її життєві горизонти, ступінь автономії, прагнення до розвитку, бачення свого місця серед інших людей, що не може не вплинути й на уявлення про природні права. Як слушно зазначає О.О. Золотар, «умови дотримання прав людини в інформаційному суспільстві залежать не тільки від ступеня сприяння інформаційного середовища, але також від внутрішніх характеристик самого суб'єкта (наприклад, інформаційного потенціалу, когнітивності, здатності до саморозвитку)» [13].



Отже, нові невід’ємні інформаційні засади й цінності людського життя визнаються в інформаційному суспільстві тими природними благами, відбиттям яких у правовому вимірі стають інформаційні права людини.

Утім, підтвердженням останньої тези є не тільки природно-правовий ракурс інформаційних прав людини. У сучасному синтезованому праворозумінні природно-правова доктрина закладає відправні світоглядно-ціннісні засади права, проте, відкидати надбання інших правових концепції не варто, особливо якщо абстрагуватися від їх суперечливих світоглядних засад і зосередитися на тому, що відбиває багатоманітність форм прояву права, його реальні грані і аспекти як цілісності [14].

Юридіко-позитивіський підхід, попри всі його засадничі «вади», дає змогу здійснити нормативну інституалізацію інформаційних прав людини, розглянути їх як сучасний компонент правової системи, як реальний правовий інститут, що має не тільки ціннісний чи ідеологічний вимір, а й закріплення в об’єктивному (писаному) праві. Вважати сьогодні інформаційні права людини суто моральними, абстрактними установками інформаційного суспільства було б не правильно як с позицій теорії прав людини і практики їх забезпечення, так і з огляду на вже набуту інформаційними правами юридичну конкретизацію в актах міжнародного права та національного права різних держав, зокрема й України.

Так, починаючи з нормативного концепту «право на інформацію», визначеного Законом України «Про інформацію», інформаційні права людини стали даністю українського законодавства. Деталізацію їх компонентів можна знайти на галузевому рівні законодавства. Приміром такими є: права фізичної особи на таємницю особистого життя, на інформацію про стан свого здоров’я, на достовірну інформацію про стан довкілля, право

споживача на інформацію про продукцію – у цивільному законодавстві; або ж права, що виходять з принципу гласності судочинства, – у процесуальних галузях, зокрема право на інформацію про розгляд своєї справи, на ознайомлення з відповідними процесуальними рішеннями тощо.

Утім, юридизація інформаційних прав людини наразі перебуває в фазі свого становлення. І тут раціональне позитивістське мислення багато в чому сприятиме удосконаленню зовнішнього закріплення правових норм, передусім набуттю інститутом інформаційних прав людини передбачуваності, визначеності, упорядкованості, гарантованості – тих необхідних якостей, які виступають сьогодні критеріями верховенства права.

Соціологічне праворозуміння орієнтує на сприйняття прав людини як певної соціальної дійсності, що зумовлює зміст правових норм. Дійсно, юридична інституалізація інформаційних прав людини не відбувається штучно, вона зумовлена розвитком своєрідного «живого» інформаційного порядку сучасного соціального життя. Інформаційні відносини, зумовлені технологічним розвитком, органічним чином вживлюються в усі царини людської діяльності та поступово стають звичною, невід’ємною їх частиною, формуючі й відповідні правові потреби.

Наприклад, вільний доступ до інформації неможливо увявити без Інтернету, навіть більше, нині проблема полягає не стільки в його наявності, скільки в якості, насамперед у надійності, швидкості й безпечності. Реальні загрози безпеці людини зумовили відхід від романтичних ідей повної самоорганізації Інтернету. Прийшло усвідомлення того, що в Інтернет-середовищі, як і в будь-якому іншому, по-своєму виявляються проблеми прав людини, безпеки, злочинності (кіберзлочинності).

Загалом, існування прав людини третього покоління, серед яких вже



згадувані раніше концептуально сформульовані інформаційні права людини (наприклад, право на інформаційну безпеку), значною мірою ґрунтується саме на засадах соціологічної юриспруденції, тобто на усвідомленні й визнанні того соціально-правового, що наразі не набуло юридичних обрисів у писаному праві. Окрім того, в соціологічному розрізі інформаційних трансформацій суспільства постають обговорювані сьогодні проблеми інформаційної та інформаційно-правової культури, інформаційної екології, інформаційної гігієни, наріжним каменем у вирішенні яких також видається забезпечення інформаційних прав людини.

У сучасній науці про право природно-правовий, юридико-позитивістський, соціологічний типи праворозуміння нерідко називаються основними, оскільки саме на позиціях синтезу їх ідей – поєднанні в праві природно-людського, суспільно-правового й формально-державного ґрунтується інтегративне праворозуміння. Однак, цінність сучасного праворозуміння виявляється у його змістовому плюралізмі в межах інтеграції основних ідей, що адаптується до потреб часу і простору. Тому можливі варіації розгляду інформаційних прав людини крізь призму різних концепцій інтегративного праворозуміння. Приміром, в комунікативному напрямі інформаційні права людини відіграватимуть роль сутнісних правомочностей людини, опосередкованих новими природними інформаційними потребами соціальної комунікації, а в компаративному – потребують осмислення в контексті альтернативності соціальних регуляторів (лише одним з яких є право), що діють в конкретних суспільствах в умовах інформаційного зростання.

Висновки. Інформаційні права людини це складне багатогранне явище правової дійсності, результат сутнісних змін у праві, усебічне дослідження якого можливе тільки на

сучасних засадах плюралізму науково-правової думки.

Як правовий феномен інформаційні права людини мають сприйматися і осмислюватися з одного боку на фундаментальних засадах розуміння прав людини – як «вічних» природних для людини можливостей, цінності, умов, благ, а з іншого, – з урахуванням перетворень самої людини, зумовлених становленням інформаційного суспільства.

У структурному сенсі інформаційні права людини є невід’ємним, складно інтегрованим елементом системи прав людини із своєрідним проявом як самостійних новітніх прав, компонентів окремих прав людини забезпечувального характеру, нового розуміння деяких визнаних прав людини. Це ж пояснює і можливість віднесення інформаційних прав до різних поколінь прав людини. Водночас таке місце в системі прав людини зумовлює дуальність функціонального значення інформаційних прав людини (фундаментальне й інструментальне значення, що можна розглядати в різних аспектах).

Отже, осмислення інформаційних прав людини як цілісної категорії, як особливого, унікального, своєрідного складного утворення системи прав людини обов’язково мають здійснюватися задля формування ефективної політики, спрямованої на утвердження й захист основних цінностей всього людства в умовах глобального інформаційного суспільства.

Утім, варто погодитися з думками провідних учених про те, що праворозуміння – це відтворення права у свідомості людей і глибина цього відбиття очевидно впливає на властивості правових інститутів, їх ефективність і відповідність гуманістичним засадам. Не оминає ця проблема й інформаційних прав людини.

Статтю присвячено феномену інформаційних прав людини, який осмислюється на засадах сучас-



ного плюралістичного й інтегративного праворозуміння. Інформаційні права людини розглядаються як сучасний компонент правової реальності. Зазначається, що виникнення інформаційних прав людини є результатом сутнісних перетворень у праві.

Водночас на сприйняття та усвідомлення інформаційних прав людини впливає не тільки плюралізм праворозуміння, а й варіативність розуміння самих прав людини. Тому інформаційні права людини є не тільки певними можливостями, а й реальними цінностями, умовами, благами, притаманними інформаційному суспільству. Надаються свідчення юридичного визнання засад інформаційних прав людини в міжнародних актах ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи з питань інформаційного суспільства, глобального інформаційного суспільства, а пізніше – безпосередньо з питань прав людини в умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

У структурному аспекті інформаційні права людини пропонується визначати складним елементом системи прав людини, що виявляється в окремих правах людини та їх компонентах переважно забезпечувального характеру. Зазначається, що концептуально визначені інформаційні права (наприклад, право на інформаційну безпеку) належать до третього покоління прав людини. Однак складні структурні їх особливості дають змогу віднайти інформаційні права й у першому, і в другому поколінні прав людини.

Висловлюються деякі думки щодо сприйняття інформаційних прав людини в контексті природно-правового, юридико-позитивістського, соціологічного типів праворозуміння. У природно-правовому аспекті наголошується на значенні інформаційних прав як невід'ємного

природно-людського в інформаційному суспільстві. В юридико-позитивістському – на відповідності критеріями верховенства права (передбачуваність, визначеність, упорядкованість, гарантованість). У соціологічному – на соціальній природі інформаційних прав людини, їх втіленні в інформаційних відносинах, у реальному житті й житті «онлайн» (в Інтернеті).

Ключові слова: інформаційні права людини, права людини, праворозуміння, плюралізм, типи праворозуміння, інформаційне суспільство.

Tykhomyrov O. The information human rights in the context of legal understanding pluralism

The article is devoted to the information human rights phenomenon, which is understood on the basis of modern pluralistic and integrative legal understanding. Information human rights are considered as a legal reality modern component. It is noted that the human rights information emergence is the result of substantial changes occurring in law.

At the same time, the information human rights' perception and awareness is influenced not only by the legal understanding pluralism, but also by the human rights' understanding variability. Therefore, information human rights are not only certain opportunities, but also real values, conditions, benefits inherent for the information society. The legal recognition evidence of the information human rights' principles declared in the UN, UNESCO, Council of Europe's international acts on information society, global information society, and later, directly on information and communication technologies human rights' development are being presented.

In the structural aspect, it is proposed to define information



human rights as the human rights' system complex element, which is manifested in individual human rights and in some of their components, mainly of a security nature. It is noted, that conceptually defined information rights (for example, the information security right) belong to the third human rights' generation. However, their complex structural features make it possible to find information rights in both the first and second human rights' generation.

Some views are expressed on the information human rights perception in the context of natural law, legal positivist, sociological types of legal understanding. In the natural law aspect, it is emphasized on the importance of information rights as integral natural of human being in the information society. In the legal-positivist – in accordance with the criteria of the rule of law (predictability, certainty, order, guarantee). In the sociological – on the human information rights' social nature, their embodiment in information relations, in real life and life "online" (on the Internet).

Key words: information human rights, human rights, law understanding, pluralism, types of law understanding, information society.

Література

1. Rouland N. *Introduction historique au droit. Droit fundamental. Presses Universitaires de France, 1998. 750 p.*
2. United Nations General Assembly : Resolution A/RES/59 (I) (14.12.1946). *Calling of an International Conference on Freedom of Information.* URL: [https://undocs.org/en/A/RES/59\(I\)](https://undocs.org/en/A/RES/59(I))
3. Declaration of Principles "Building the Information Society : a global challenge in the new Millennium". URL: <https://www.itu.int/net/wsis/docs/geneva/official/dop.html>
4. Declaration of the Committee of Ministers on human rights and the rule of law in the Information Society. CM(2005)56. URL:

https://www.coe.int/t/dgap/goodgovernance/Activities/Public_participation_internet_governance/Declaration-Information-Society/011_DeclarationFinal%20text_en.asp

5. United Nations General Assembly Human Rights Council : Resolution A/HRC/20/L.13 (05.07.12) *The promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet.* URL: <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/HRC/RES/20/8&Lang=E>

6. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). OJ L. No. 119. 04 May 2016. P. 1–88. URL: <https://gdpr.eu/tag/gdpr/>

7. Тихомиров О.О. Права людини інформаційні. *Енциклопедія соціо-гуманітарної інформології / кер. проекту проф. К.І. Бесяков. Київ : КВІЦ, 2020. С. 175–178 ; Тихомиров О.О. Інформаційні права людини як цивільно-правова категорія. Юридичний вісник. Серія «Повітряне і космічне право». 2015. № 1 (34). С. 104–109 ; Тихомиров О.О. Інформаційні права людини: генераційний підхід. Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави : збірник матеріалів науково-практичної конференції, м. Київ, Національна академія Служби безпеки України, 19 березня 2015 р. : у 2 ч. Київ : Наук-вид. відділ НА СБ України, 2015. Ч. 1. С. 158–162.*

8. Rola Unii Europejskiej i Stanow Zjednoczonych w rozwoju międzynarodowych stosunków gospodarczych i politycznych / pod red. A. Pawłowkiej. Lublin : Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji, 2009. 148 s.

9. Vasak K. *A 30-year struggle; the sustained efforts to give force of law to the Universal Declaration of Human Rights.* The UNESCO Currier, November 1977. Page 29. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000074816>

10. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства : Міжнародний документ від 22 липня 2000 р. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_163#Text



МЕТОДОЛОГІЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

11. Іванків І.Б. Права людства : монографія. Київ : Ваіте, 2020. 158 с.
12. Загальна теорія права : Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2015. 392 с.
13. Золотар О.О. Права человека — от эпохи Просвещения до информационного общества. *Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem. Vol. 38. Nr 3. Wrocław, 2016.* URL: <https://wiwr.pl/sfzh/article/download/1279/1250/>.
14. Козюбра М.І. Праворозуміння: поняття, типи та рівні. *Право України. 2010. № 4. С. 10–21.*